

Izbaja
5. in 20. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte.

izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Prekmurski glasovi. Mir. — Na tuji zemlji. — Slike. — Črtice o Bolgarih. — Celje in celjska okolica. — Dr. Etbin H Costa,

Prekmurski glasovi.

Tožna, žalostna krajina,
V kateri vlada tuja pest;
Med slovenskimi jedina,
Kder se ne budi zavest!

Zobei svoje ostre brane
Naglo begajoči čas
Zarezuje strašne rane,
Sveta zemlja! v tvoj obraz.

Brez poguma, brez kreposti,
Radosti, navdušenosti,
Kakor da bi bil zaklet,
V sužnjost je tvoj rod zapet!

Neprijazno je v samoti,
Kder človeku večni led
V mrzli severni praznoti
Vedno žalostí pogled,

Strahovito je v puščavi,
Kder ne veje hladni dih;
Pusto, prazno je v dobravi,
Kder nij pesnie slavčevih.

Strahovito, neprijazno,
Bolje pusto, bolje prazno
Še je v kraju, kder en rod
Drugemu je strog gospod!

Nad tebój si, ravno polje!
Prost škrajnec žvrgoli,
On je tukaj dobre volje,
Mene pa srce boli.

Ptica poje in ne čuti
Narodovih bolečin,
Ki ošabnosti naduti
Voljno je udan trpin.

Pevaj tica, mene blaži,
Tožno mi srce tolaži!
Saj jaz z narodom trpim,
Žalosten žalujem ž njim!

Ti si lepa, moja draga,
Ko pomladne ure čas,
Kadar sladke pesmi zлага
Raznih ptic veseli glas.

Ti si dobra, moja mila,
Kakor blagi solnčni žar,
Kterega pekoča sila
Krepi vsako živo stvar.

Oj preljuba mi jedina,
Najmileja tu lastnina,
Ljubav tvojega srca
Moja je tolažnica!

Kadar v noči vse počiva,
Mislim jaz, kaj bi začel,
Ako tebe, ljubeznjiva,
Bi na svetu ne imel.

Ti mi vsaj obrišeš vroče
Z lica vsakikrat solzé,
Ko nad rodom se razjoče
Moje žalostno srce.

Lice tvoje nežnomilo
Sladko mi je tolažilo,
Luč očij veselja vir,
Tvoja ljubav srčni mir.

V gozdih mnogo ptic zapoje,
Ko se solnčna luč rodi:
Tak oko prijazno tvoje
V meni pesnice budi.

Milo na-me se oziraj
Tvojega očesa luč,
Srčna vrata si odpiraj;
Ti si k njim edini ključ.

Iz srca potem vesele
Pesni bodo mi donele,
Veselile Slavin svet,
Ko otroka nežni cvet!

B. Flegerič.

Mir.

V etrič večerni hladni
Je rožice objel,
Zazibal v sladke sanje,
V naročje svoje del.

Nad njimi pa sanjari
Ob vodi ptičica,
Kjer žejo je vgasila
Jej drobna kapljica.

V potoku pa za kapljo
Se kapljica vrsti,
Tijá v morje globoko
Se vsem zeló mudi.

A jaz zamišljen v vodo
Za kapljicami zrem,
Obup se polasti me,
Kaj mislim, sam ne vem.

M. B.

Na tuji zemlji.

Roman v pisnih.

(Dalje.)

III.

Take harmonije, take priprostosti,
take odkritosrčne prijaznosti ne naj-
deš, če preromaš križem svet, prehodiš
knežje in kraljevske palače. Tako ve-

selje kraljuje le pod ubogo slamnato
streho, poleg ognjišča priprostega, ne-
popačenega seljaka.

Mislil sem si koj sinoči, ko bi
se bil našel kak slikar, ki bi imel

kaj okusa za pravo lepoto, slikati bi nas moral. Resno vtopljeno gospodinja z zavihanimi rokavi pripravljajočo večerjo pri plamenečem ognju, ob strani mene tujega a veselega obraza, pravega znamenja, da se mi godi dobro, če sedam tudi za tuje ognjišče, poleg mene pa Avrelijo, tega angelja, to krasno nedolžno pol razvito dekletce.

Stoprv zdaj zapazi mati, kako domače se je veselila njena hčerka v mojej bližini, odkima z glavo, dvigne kazalec desne roke in pravi: „Avrelija, kaj je to, ne veš, da je nespodobno naslanjati se na tujega gospoda?“

Te resne a dobrovoljne besede matrne zdramijo dekletce. Prestrašena plane kvišku, izvije se mi iz rok, pogleda me tako milo, kakor bi hotela reči: kaj je res nespodobno to? kaj ne da ni, in če je, saj niste tujec, domač ste, vedno ostanete pri nas. Potem sramežljivo povési lepe oči.

Prisiljen sem v tej nepopisljivej situaciji, da zagovarjam hčerko proti materi.

Ne smeji se dragi moj, da zagovarjam mlado deklice in se bojujem proti materni graji. Kaj ne, da se je spodobilo tako, da ni moglo biti drugače? Tega me prepriča dobrovoljni nasmeh resne gospodinje. In pa ko bi bil videl zopet veselo Avrelijo, kako se je sklonila skrivaje proti meni in mi zašepetala, da dobim jutri ali še nocej vse cvetličje raz njenega slamnika, če le hočem, in najlepši grozd, ki si ga je zbrala v vinogradu le za se, bode moj, ko dozori.

Ali čuješ dragi moj, kaj je prava hvaležnost, kaj nedolžna ljubezen? Prepričujem te, da so me ganile te nepopačene besedice nedolžnega otroka bolj v srce, kot zlato in srebro, diamanti in briljanti, ki romajo tako rekoč

oficijelno od roke do roke velikašev, saj tako uči, zatrjuje etiketa; na sree se ne gleda.

Kmalu potem je večerja pripravljena. Povedati ti moram tudi, da tu molimo pred jedjo in po jedi, zjutraj, o poldne in zvečer, in sicer glasno. Naprej moli Avrelija, jaz in mati odgovarjava. Videti bi moral to dekletce, kedar povzdigne k molitvi roke, poklekne na trda, kamenita tla in dvigne svoj nedolžen pogled na ostarelo podobno križanega na steni.

Da, bil je čas, ko nisem znal molitve več, ko sem pozabljal naukov svoje ranjce matere, a zdaj, verjemi mi, molim zopet iz polnega srca, iz polne duše, kakor nisem molil morda nikedar prej. In kedo bi ne molil, kedo bi ne povzdigoval svojega duha prostega zemeljske teže, tja nad oblake, ako biva pod tako streho, kakor jaz, kateremu vlada v svetišči tak angelj, kakor je ta nedolžna Avrelija. Res, če je kje prava pobožnost, prava molitev doma, tu, nikjer drugej kot tu, mora biti. —

Še nekaj, kar me gine v otročej pobožnosti je, da pristavlja konec v vsakej molitvi še prošnjo za ranjcega ateja, kakor pravi. Tudi nocej je molila tako in kakor sem opazil z nekim posebnim naglasom.

Po tej pobožnosti posedimo še nekoliko okoli ognjišča, kjer je umiral zadnji ogenj in prijetno odsevala rudeča žarjavica. A prejšnja veselost in življenje se je pogrešalo sedaj.

Po daljšem molku povzamem jaz besedo in pravim: „Avrelija, koliko časa je uže, kar si brez ateja, za katerega pristavljaš vedno v molitvi?“

Deklica me milo pogleda, težko zatre solzo v očesu in odkima, da ne ve.

Žal mi je, da sem obrnil govorico na tako otožne reči, a storjeno je bilo, toraj nadaljujem svoja vprašanja.

„Da, ko bi bil ranjei živ, lahko bi bilo vse drugače pri nas. Sicer se ne smem pritožiti, hvala bogu tudi zdaj, a za otroka me skrbi, potem ko ne bode mené več,“ pristavi mati.

„On je preskrbljen. Otrok, ki je vzgojen tako kot Avrelija, ki ima tako mater kot ona, ne zaide nikedar na slaba pota“, tolažim otožno gospodinjo.

Ginjena moje prijaznosti jame ženica takole pripovedati:

„Avrelija je bila stara stoprv eno leto. Niti hodila ni, govorila ni, ko sem jemala z njo v naročju slovo od njenega očeta — mojega moža.

Bili so hudi časi. Krvavi boj je razplamtel na vseh straneh in moj mož ni hotel, ni smel biti zadnji med bojevalci za svobodo domovine. Dragi gospod, vi ne veste. uže tedaj pri slovesu se mi je vrnila boječa slutinja, da to slovo ni navadno. In motila se nisem. Mesec dni pozneje prišlo je črno zapečaten pisanje, da sem zapuščena, osamljena, z enoletnim otrokom.“

Pri teh besedah zalije potok solz pripovedujočo mater, zakrije si obraz v dlani in besedo jej zapre.

Videč Avrelija svojo jokajočo mater, prestraši se, tudi njej zablišče kakor biseri debele solze v očeh. Oklene se z obema rokama moje roke, nasloni otožno glavo na moje prsi in glasno ihti, kakor da bi hotela prositi: „O bodi mi ti, kar bi mi bil ranjei atej, ostani pri nas, vedno spoštovala, ljubila te bodem tako, kakor bi bila njega, ko bi ga imela!“

Dragi moj, ali čuješ te besede, ali gledaš te solze, ki tako skupno v vsem krogu tudi meni čez toliko,

toliko let polije, ali vidiš globoko žalost, katere sem mislil, da je prosta ta tiha večno jasna dolina; a motil sem se. Čemu to gorjé? se prašam: Zato ker smo sami krivi vsega tega, ljudje sami največji trinogi; ki zatirajo z mečem v roci svojemu sobratu težko priborjeno trohico sreče. A povest teh borb ime-nujejo — zgodovino.

Dragi moj, zakaj sem moral včakati denašnjega večera, zakaj sem se vsilil v kočo, kjer sem upal najti počitka lastnim ranam in raznel tuje, veseliti se daleč od vesoljnega gorja, in zrem tudi tu ono večno novo, večno nespremenljivo svetovno bolečino.

A kaj hočem, zdaj sem tu. Umi-kati se nočem, kakor paglavec, če se mu pokaže brezovka, nositi hočem kakor mož in deliti bolest nesrečne družine. Obupovati nočem, kakor oni moderni bolniki, ki imajo pri vsaki priložnosti človekoljubje, občni blagor v ustih. Kadar začutijo najmanjšo zapreko zastokajo, ter vržejo hipoma možko orožje od sebe. Potem je pa dobro vse, popravljeno vse, izpolnjena njihova sveta naloga, ki jim je naložena od domovja, od svojih, od lastne vesti.

Da, to so moderni junaki. Oj junaki! ne smeji se, sebičneži so to, ki ne zaslužijo boljše osode, in v katerih ni škoda, da izginejo od tod, od domovinskega površja, katerega niso vedeli čislati in ljubiti po resnici. Saj kedor ljubi, on se bojuje do zadnjega izdiha, njemu je ljubezen vse, lastna oseba, lastno gorje nič.

Da, dragi moj, danes sem zopet modrijan, kakor vselej, kedar pogledam treznim očesom po svetu. A kaj mi pomaga to? Ne modrijan, ampak največji satirik Swift in še večji mnogo večji bi hotel biti! Potem bi stoprv

razumel to razuzdanost, to mlako človeškega popačenja, razdrtih pravice, oglušenega sluha, ki je krivo, da pravimo rajskemu svetu — solzna dolina, kjer kraljuje jok in stok.

Ne zameri, dragi moj, moje današnje pismo je vse zmešano, vse v neredu. Prihodnjič hočem biti mirnejši govoriti hočem zopet v rahljeje, domači besedi s teboj.

Tudi danes bi storil rad tako, ali čuj me, tudi jaz sem samopridnež, kakor smo vsi bolj ali manj, le s tem razločkom, da spoznavam odkritosrčno to svojo napako.

Saj kako bi pa mogel biti tudi vesel in zadovoljen, če mi je uničen najlepši večer, kar sem jih prebil kedaj. Presodi ostro zadnje besede, postavi se na moje stališče in pritrčiti mi moraš: prav ima, popolno prav, da bi le ne bile govorjene njegove besede zastonj, da bi iz ran, katere sekajo njegove puščice, razcvetele rože boljše pomladi. O to, nič drugega kot to bi bilo voščilo tudi tvojega zvestega prijatelja, znanca prvih mladostnih dni. —

IV.

Dragi moj, vedno sem ti še na dolgu popis mojega delovanja, kar sem se naselil v tem lepem kraju, katerega mi je le pripoved minulega večera zastrupila za nekaj časa. Zdaj sem zopet na starem mestu. Kaj pomaga tudi žalovanje? Vsak narod, pravi zgodovina, ima osodo, kakoršne je vreden, in mnogo ljudi tako, kakoršno si kujejo sami. Toraj proč danes saj za nekaj časa z otožnimi mislimi. Vsak trenutek, ki ga živim tukaj, je čisto zlato, vsak izgubljen, katerega ne porabim sebi v korist in v poboljšek tolike prejšnje grenkobe.

Zjutraj sem uže s solničnim vzhodom na nogah. In ti ne veš, kako novega in poživljenega se čutim v tem zgodnjem času. Tedaj se razliva prva vonjava, prava nepopačena poezija nad tem zelenim dolom, tem višnjevim jezerom.

Navadno odpnem tedaj čolnič in veslam proti nasprotnemu bregu, kjer šumi gorski studenec iz vrtoglave višine in pada izmed sivega skalovja kot iz zvonika v jezero. Na milijone in milijone vodenih biserov se kreše tu in odseva v zlatih solnčnih žarkih, kakor ob temni luni zvezdni broj na nočnem nebu.

Ta kraj mi je izmed vseh najljubši. Uže prvi pot sem ga sklenil obiskovati pogosto. Zdaj imam vže leseno mizico poleg njega in kamenito z mahom ogrnjeno klop.

Kako nepopisljivo lepi trenutki se mi vrste tu, tega ti niti popisati ne morem.

Pred menoj na mizi leži navadno Horac, semtertje Göthejeve in Preširnovе poezije,

Dozdeva se mi, kakor bi bilo vse to le pisano za me, vzeto iz mojega srca. Povedati ti moram, da se mi prilega posebno Horac. V resnici, umem ga stoprv zdaj, ko mi ga razlagajo čutila lastnega srca. Jasen mi je popolno stoprv tu pod večno jasnim nebom italjanskim.

„Carpe diem, quam minimum credula postero!“

ali pa:

„Depone sub lauru mea, nec

Parce cadis tibi desti natis!“

si pel neumrjoči Horac.

Ljubljenec si bil ti svoje častne ponosne domovine, odprta so ti bila knežja in cesarska vrata. Z mogotei

svojega naroda si pil brez skrbi sladkega Sabinca, do neba je segala tvoja venčava glava.

Vsega tega nimam jaz. Zaničevan, preganjan sim. Žalosten mi je pogled po daljni domovini. Prepir, sovrašтво, zatiranje povesod, razpor med sinovi lastne matere. In vendar vesel sem, ne zameri mi tega veselja, dragi moj, vsaj zaslužim ga, če ne v tako obili meri, vsaj nekaj. In ravno v tem veselju, v sreči drugih narodov se učim spoznavati, ljubiti svojega, čutim kako daleč smo še za drugimi, koliki se imamo še truditi, koliko ledine orati, da smemo pričakovati boljšega mesta v knjigi, ki se zove zgodovina. In prašam te dragi moj, ker uže ravno govoriva o domovju, kateri je pravi rodoljub narodov, on ki zre čemernege obraza vse, kar ni njegovo, s sovraštvom zavida sosedovo bogastvo, in namesto da bi se učil, po njegovem vzgledu hoditi sam, sede v kot, prekriža roke nad prsi in pravi: kaj bodemo mi, premalo nas je, volja je sicer dobra, a kaj pomaga ona; ali pa oni, ki seza tako rekoč s polno roko v življenje, zgrabi povesod, kar se mu dozdeva vrednega, se uči, modri, poti doma in na tujem, ter donaša zrna svojega truda ter je poklada na skromni oltar svoje domovine, brez žale misli v srcu, žale besede na ustih

Tak rodoljub, akoravno morda ne priljubljen povesod, se trudim biti jaz, in uka, izgledov imam tu in povesod dovolj, le poguma, možke resne volje je treba.

In prašam posled, kaj se je učiti sramota? Ne, tega ne. Sramota je zakrivati slabosti svoje in svojih, kakor je navada pri nas. In kaj so storili slavljani Rimljani? Poklicali so najprvo učitelje svojih mogočnih sosedov,

da so jih učili tujega jezika, ne lastnega, s to pomočjo so segli stoprv potem po njihovih duševnih in svetovnih zakladih.

Kar mi ostaja časa od branja, ki mi prav za prav ne gre posebno v slast, bivam na sprehodih, čitaje iz druge knjige. Saj knjiga neizmerna, najučenejša knjiga je odprta neprenehoma pred menoj, to je knjiga vsele krasne narave, to je skrivnostno po večnih zakonih utrijeno umno življenje. In blagor njemu, kdor se ozira s pravim očesom v te vrste, kdor jih ume, kdor jih ve tolmačiti sebi in svojim na korist; on je umen dovolj, moder dovolj, njega ne boli po dnevnem trudu glava in srce.

Nij ga dne, dragi moj, da bi ne bil v tej ali oni bližni vasi, ali trgu, pod tujo streho, da bi se ne pridružil povesod, kjer vidim družbo ljudi tudi iz naj nižjih stanov. In ti ne veš, koliko upliva, koliko zanimivosti ima ta moja radovednost, kakor mi jo morda očita kedo. Da, med priprostim narodom cvete še nepopačeni nprav, prvotna, nevenljiva moč; po njej se ceni, trdi neki zgodovinar, veljava celega naroda, on je činitelj, s katerim se mora vedno računati. In ravno ta narod med katerim živim, kako krepek, kako blag, kako nepopačen je še. Ta marljivost, ta varčnost, ta zadovoljnost s svojim skromnim životarjenjem in ta skrita goreča duhovitost, ta gorečnost za vse višje namene, za visoke svobodne ideje, vse pričuje, da je zdrav odrastlek slavne korenine, da ima in bode imel vedno jasne dneve pred seboj, če ostane zvest sedanjim svojim načelom.

Ko bi prišel ti sem in bi gledal, in se prepričal, kako ponosen, kako svest si je vsak najrevniši težak svo-

jega imena, svojega domovja! Kako priljubljene so mu stare njegove navade in običaji, kako časti on svoje velike može, akoravno ne mrzi pri tem na svojega poštenega soseda. Ljub mu je tudi on, z veseljem in prijazno občuje z njim in seda skupno za mizo pri kupci vina, rad posluša njegove govore. A lastna domovina mu je vedno črez vse, najsvetejša beseda, akoravno spoznava, da bi bilo lahko še mnogo drugače in boljem kakor je, akoravno zdihuje pod težkim bremenom za občni blagor, a žale besede ne izusti, to mu je nemogoče.

To ti je čisti vzgled zdravega naroda, da bi bil tudi naš tak, ali vsaj temu podoben! Sezidal bi si potem sam, brez meča, brez orožja, miren, srečen dom, komur bi veljale besede: tu ostanimo, tu je dobro živeti, tu je izvoljena dežela.

Sinoči proti solnčnemu zahodu, ko sem se vračal iz sprehoda proti domu, najdem ob gorski stezi možaka srednjih let, ki je lomil in razbijal skale ter je uredoval k potu, da se ložje odpravijo na stavbeno mesto.

Mimogrede se vstavim ter ga vprašam, ali mu ni pretežavno to delo.

Dobrovoljno se mi nasmeji, pridvigne pokrivalo ter obriše z žulavo dlanjo v curkih tekoči znoj raz čela in pravi: To ni težko, to je najprijetniše delo, ki ga je imel ves čas svojega življenja, kajti te skale bodo ogelni kamen za njegovo bodoče domovanje.

Prašam ga, koliko let ima. „Petdeset“, odvrne vpirajoč se zopet z vso silo v težko sivo skalo, hoteč jo prevalliti s kolom na pripravno mesto.

„In vi hočete zidati domovanje?“ pristavim potem.

„Da, ves čas od prve mladosti sem se trudil in hranil krvavo zaslužene novce zanj.“

„In kedaj bode izgotovljeno to poslopje?“

„O ljubi Bog kedaj, to so prvi kameni stoprv!“

Vsako leto si pripravim le nekaj; vsega na en pot ne zmagam. Če bodem zdrav, v desetih letih bode gotovo.“

„V desetih letih,“ se začudim in zmajem z glavo.

„Da, dragi gospod,“ odverne zopet težak. „Vi se čudite temu? Tudi jaz vem, da ga ne bodem užival dolgo tega domovanja, a to nič ne de. Bivali bodo ondi moji otročici in mojih otrok otroci in moje ime bode zapisano še po stoletjih nad vrati.“

Milo se mi stori pri teh besedah. Goreče stisnem težaku vrlo desnico in urno odidem po stezi.

A njegova podoba mi ne izgine iz oči, njegove besede živé neprenehoma v mojih spominu.

Ves čas svojega življenja se trudi in ubija, strada in si odtrguje jedil od ust, spanje od oči, krvavih žulov na roki ne zre in ne čuti, da si sezida dom, ne za se, on ga morda niti ne učaka, za svoje otroke, za svoje vnuke, za čast, da bode zapisano njegovo ime nad hišnim vrati!

Dragi moj, strmi, občuduj priprostega težaka, občuduj njegovo neizmerno ljubezen do svojega roda, kakor ga občudujem jaz.

Pridite sem vi, kateri se ponasčate z besedo rodoljubje in prodajate za puhlo čast, za nekaj cunjavega papirja, ki se mu pravi denar, svoje ime, svojo čast, da, učite se vi, ki sklepate roke in plakate, ki vidite narod ubožen pred seboj in nimate poguma

prijeti za delo, ki vas je strah in sram trudov in skrbij, vi kateri kričete ako potegne neugoden vetrič vaši lastni osebi, živeti mi ni več, ves svet je solzna dolina. Sem pridite! tu se učite! Dragi moj, težak na gorski stezi in blagi narod, med katerim živim in

občujem, pravi mi stoprv, kliče mi orjaško, kaj bi se dalo storiti tudi iz našega ljudstva, kako visoko bi se lahko povzdignil, in kako nizko hodi. Ne mislim naj, molim naj, srce me boli, jeza in žalost mi teži prsi.

A. Koder.

(Dalje pride.)

Slike.

IV.

Diplomat.

Trgovina je polje, na katerem on orje, in brač ono znamenito orodje, katero on čez celi ljubi dan spretno in tudi elegantno obrača. Postave je bolj tanke in visoke, žil prožnih in jako gibčnih; mesto krvi zdi se, da se po njem pretaka ona živa stvarica, katero je Toricelli porabil za svojo cev, s katero se meri in opazuje tega zraka. Valoviti lasje mu kaj lepo vihrajajo, kadar se nežno poklanja, črnikaste brkice se kaj živo odlikujejo od belih zobičkov, kadar se priporoča strankam, in beli srajčni po konci stoječi ovratnik mu zopet privzdigne glavico, kadar po visokih predelih se oziraje njegovo zelenkasto-barvno oko išče primernega blaga. Okoli vratu ima v dveh večih sankah zavezano rudeče-belo-modro-svileno rutico s srebrnimi obronki na obeh koncih, ki mu visita na prsi preko požnoranega rujavega jopička, kateri mu sega komaj nekoliko pod pas, na inexpressibles, po domače hlače iste rujavkaste barve. Kadar pa zapusti prostor svojega dnevnega delovanja, recimo opoldne in pa zvečer, tedaj kinči njegovo osebo še neki posebni klobuček s kvišku prigenenimi krajčki, s sokolovim perom, nenavadno visokim, katero pokrivalo

našemu vatlomeru daje še posebni izraz junakosti in neke dobrodejne drzkosti. Tedaj mu tudi še drug, črn jopič visi čez levo ramo ter sliko junaštva še bolj dovršuje. —

Bilo je v središču naše mile slovenske domovine, ko so vesele vesti iz vseh nje strani naznanjale zmago pri vseh vrstah volitev. Naš junak nij bil zadnji, ki je ravnal nosil svojo glavo in s ponosnim očesom meril tlak ljubljanskih ulic, ktere so stale ondaj pod varstvom narodnega župana.

Gorje temu, ki bi navzlic našega junaka imel proti temu kaj ugovarjati, kritikovati ali vzbolševati! Z dokazi uma in pesti bil bi mu razjasnil, kako krivična je nasprotnikova tožba, kako popolno, razumno, dovršeno in pri vsem tem varčno je občinsko gospodarstvo na vsako stran. Besede: izvrstno, odlično, narodno, domače i. t. d. bile so mu vedno na ustnah. Vse je bilo v njegovih očeh čisto zlato, kar koli je prihajalo od narodne stranke, in to jedino je bil dokaz izvrstnosti. —

Ali kolo časa se neprestano obrača in tudi v Ljubljani se je obrnilo. Ti, ki so bili spodej, prišli so na vrh — ne prašajte kako — a ti, ki so bili zgorej, padli so pod kolo. Naš junak je to vse prevedel, — ko je bilo že dovršeno. Zakaj se nij postopalo, ka-

kor je on svetoval? Sej je on prerokoval in vedno trdil, da tako gospodarjenje ne more dolgo trajati, da pred vsem drugim treba občinsko mošnjo trdno držati, menj iz nje jemati, pa več v njo devati. Samo tako se pride naprej, — zabičeval mu nij enkrat stari Mahr, ki vzgojuje Merkurjeve učence. In prave strogosti je tudi več trebalo, trdi zdaj naš junak. Županova oseba mora stati nad vsemi stranikami, biti stroga in ostra proti vsem brez razločka. Ko bi on bil imel kaj svetovati ali ukazovati, nikdar ne bi bilo prišlo tako daleč, ali krivo je bilo to, da svobodne besede nij bilo, ker so se usta mašila vsakemu, ki je hotel resnico povedati. Tako pa je tudi njegov glas bil glas upijočega v puščavi; zato pa je vse prišlo, kakor je priti moralo.

Prvi dan novega županstva je izginilo sokolsko pero s čikoža; drugi dan trobojna rutica okoli vratu, nadomestovana s črno mašljico; tretji dan požnorani jopič; četrti dan črni jopič, kterege je krojač predelal v navadni jopič bolj za štacuno; peti dan so izginile rujavkaste hlače, ktere je naš junak prodal za 30 soldov branjevca na starem trgu; šesti dan — bil je sobote večer — potoval je tudi čikoš za hlačami, s kterimi v družbi je kinčal branjevčeve starotrško izložbo, in sedmi dan, v nedeljo popoldne — stal je naš vatlomerec pod visokim cilindrom, s črnim paletojem in v črnih pantalonih, s paličico v roci, ktera je tičala v tesnej glačé-rokoviči, nad velikem trgu pred zaprtimi vrati štacune ter skoz binokel kukaje pri-

čakoval svojih tovarišev, ki so kakor on metamorfozirani kot metuljčki prišli ob uri, da se v zvezdi, v Latermanovem drevoredu predstavijo občinstvu kot reprezentanti nove ljubljanske dobe. —

Od tega časa je poteklo precej vode po Ljubljani in tudi mnogo vsakovrstnih volitev. Na velikem trgu v štacuni prodaje naš junak platno in sukno po vatlu in metru, kakor kdo hoče. Postal je mož srednjih let, s skrbno pristrizeno črno brado, iz koje že tu pa tam luka radovedno kak sivi las, ki priča, da je nje nositelj sam svoj gospodar; na glavi mu čepi črna kapica s prikrojano poluokroglo strešico. Samo, kadar gdo imetnejši pride ali odide, privzdignejo nje lastnik. Tedaj pa zapazi gledalčevo oko svitlo okroglasto plešico na glavi, ktera pričuje, da si je posestnik te glave svoj čas precej trudil s kakimi globokejšimi mislimi, menda celo z narodno politiko? ravno stopi časten mož s kopicjo papirja v rokah, se nizko pokloni in pravi: „Vi veste gospod J., kake važne volitve imamo pred pragom . . .“

Mož ni še izgovoril, uže mu J. seže v besedo: hočete platna, hočete sukna, hočete svile, hočete denarja, hočete kredita, česar koli hočete, na te me na razpolago; samo volitve, voliti, s tem me opuščajte! jaz vem, da brez mene tudi opravijo . . .“ In pri teh besedah se globoko poklonivši poda na drugi konec štacune, kakor da ga je kdo nujno poklical.

In taki so naši moderni narodni — diplomati.

Črtice o Bolgarih.

(Konec.)

V glavnih učiliščih uk traje pet let. Glavni predmeti teh šol so: bolgarščina, turščina, grščina in francosčina, računstvo, merstvo, prirodopis, zemljepis, prirodoslovje, krščanski nauk, biblija in poduk v cerkvenem petju. V Licejih se isti predmeti podučujejo, samo da po znanstveni metodi in s pridevkom modroslovja. V dekliških šolah se uče čitanje, pisanje in ženska rokodelstva. Šolski uk se brezplačno deli, učitelji dobivajo od 700 — 1400 avstr. for. letne plače. Tako sporoča angleški pisatelj Beker. Zanimive so tudi sodbe predstojnika evangelijskega poslanstva v Samakovu: „Bolgari niso samó večina naših učenecv, ampak tudi najboljši izmed vseh. Risanje je edini predmet v kojem bolgari ne pokazujejo niti spretnosti niti okusnosti; pa v vseh drugih predmetih so oni najodličnejši. Velik del Bolgarov kaže učenju resnoba in vstrajnost. Posebno pa se odlikujejo družbenskim duhom in patriotizmom, ki je vse hvale vreden.“

Po sodbah šolskih predstojnikov je tedaj bolgarski narod na nenavadni način z duševnimi sposobnostmi obdarovan. Velika rodoljubnost in izvrstna vzajemnost ste bili dve lastnosti, ki ste nemalo pripomogli k srečnemu uspehu Bolgarov v boju za cerkveno samostalnost. Potem ko so se vsa ugajanja z grškim patriarhom razbila in grki svoje nadoblasti črez bolgarsko cerkev nikakor niso hoteli z dobra popustiti, obrnili so se Bolgari do visoke porte (vlade) same. Ali porta je dolgo časa razne pretveze delala, ker je bila, ne brez vzroka,

na bolgarsko gibanje ljubosumna. Ker so ta prizadevanja dolgo časa brezvspešna bila in se Bolgari svojih duhovnih tlačiteljev niso mogli otresti, izdala, se je po vsej Bolgarskej beseda: „rajši katoliški nego grški.“ Na ta način, po katerem bi se bila stara vera zavrgla, da se narodnost bolgarska reši, upalo je zdvojeno bolgarsko ljudstvo ugodnejših cerkvenih razmir doživeti. V ta namen so se pisarile posebne knjižice, polnile novine, snovala društva in pošiljali potujoči govorniki od kraja do kraja. Konečno geslo tega gibanja je bilo: pridobimo si Francio in Rim, in papež bode naš zaščitnik! Ta krik je pomagal. Angleži, ki so ondaj v Carigradu imeli največ vpliva bili so Francozom zavidni vsled bolgarskih simpatij in so prigovarjali turškej vladi, naj prošnje Bolgarov usliši. Tako je 28. februarija 1870 posebni carski ferman (ukaz) bolgarom samostojno cerkveno oblast z imenom eksarhat utrdil. Radost Bolgarov je vsled te pridobitve bila neizmerna sej z njih samovlastno cerkvijo bila je tudi ozko zvezana narodna njih samostavnost. Zastonj je grški patriarh carigradski Bolgare kot cerkvene odpadnike proklel, zastonj njih narodno gibanje pri visokej porti sumničil; Bolgari so odgovarjali z zahvalnimi pismi do sultana in vezirja (prvega ministra), in v resnici se sme trditi, da ondaj turška vlada nij imela zvestejših podložnikov pod seboj, nego so bili hvaležni Bolgari. Da je cerkveni vstanek tudi razvitje literature bolgarske pospeševal, kaže jasno ondašnje novinarstvo. Prvi bolgarski

časopis je bil mesečnik „Ljuboslovje“ uredovan od Fontinova. Prvi politični časopis je izdajal Bogorov v Lipsiji leta 1847 z imenom „Bolgarski Orel.“ Isti Bogorov je tudi prvi bolgarski dnevnik osnoval pod imenom „Carigradski Vestnik.“ Ta list je skozi deset let predstavljal bolgarsko novinarstvo in je bil glavni zagovornik samovlastne bolgarske cerkve. Ko je bolgarska cerkvena borba bila končana, usahnil je tudi „Carigradski Vestnik.“ Od leta 1846 do sedanje iztočne vojske se je zevsema pokazalo 51 bolgarskih listov. Med temi listi so bili politični, gospodarski, lopoznanski, historični, bogoslovski, humoristični, satirični in tudi izključivo literarno-kritični. Listi, izhajavši zvonaj turškega carstva, smejo se smatrati za glavne boritelje proti osmanstvu; carigradski listi pa kakor tudi drugi so se čuvali enakih napadanj in so bili v nekakem smislu branitelji turškega nadvladarstva. Bolgarski politični listi napolnjujejo svoje predele skoro redoma s prevodi iz francoskih, ruskih in nemških listov. Enako delajo tudi beletristični listi. Bolgari jako radi novine čitajo; zato je tudi število njih listov toliko. Ali vendar se vzdržujejo ta podvzetja jako težavno, ker število naročnikov nij v primeru z velikimi stroški. Primeroma manjše število naročnikov pa ne prihaja od pomanjkanja čitateljev, ampak iz čudnega vzroka: preveč je društev („družin“.) katerim po eden sam list služi za sto in več čitateljev — vse kakor na Slovenskem.

Leta 1875 bilo je 14 bolgarskih časopisov, med temi 4 veliki politični listi: „Napredek“, „Iztočno Vreme“, „Vek“ in „Den“; trije carski uradni listi: „Dunar“, „Solne“, in „Odrin“ (v Ruščuku, Solunu in Drinopolju): dva

lepoznanska: „Znanije“ in „Čitalište“ in eden bogoslovni: „Voskresnik“; tri znanstvene liste. Razved tega še eden veliki politični list zvonaj bolgarskega: „Zname“, organ bolgarskih izseljencev v Bukareštu. Danes zaradi vojne težko da še kateri list na bolgarskem izhaja.

Kakor novinarstvo tako se je književnost sploh še le od l. 1840 razvijala. Natiskujejo se beletristične knjige v precej velikih brojih: po 3000 — 4000.

Samo kakošna polovica bolgarskih knjig obstoji iz prevodov, kar je dosti dobro znamenje. Prevaja se sicer iz vseh svetovnih jezikov; čudno pa je, da iz angleškega najraje. Bulwer in Byron sta vsa prestavljena; mnogo tudi iz Šekspira. Tudi grozni angleški romani so v velikem številu na bolgarsko presajeni. Kakor po drugod, tako se je tudi pri Bolgarih glede prevodov godilo: tuja mojstrska dela se prevajajo zaradi požlahtnjenja ukusa in pisave, menj dobri in pikantni spisi pa se prestavljajo zaradi paše radovednosti. Take n. pr. imajo Bolgari Goetheja, Šilerja, Lessinga, Victor Huga, Moliera, Lafontaine i. dr. prevedene, zraven pa tudi berlinske romane najslabše vrste. Izmed slavjanskih literatur je največ zastopana poljska in ruska; tudi mali ruski pesnik Ševčenko našel je svojega dobrega prevoditelja. Zraven pa se nič menj tudi izvorna poezija obdeluje. Vsa bolgarska književnost posebno kolikor je izvorna, domača, je še premlada, da bi se dalo o nje značaju določena sodba izrekati. Toliko se pa sme že zdaj trditi, da je ta mlada literatura skoz in skoz narodna, ne samo po jeziku, ampak tudi po svojem duhu. Bolgarska umetna poezija in beletri-

stika se naslanja na narodno pesništvo in na narodne pravljice in konkretne nazore življenja. Ona je prosta vse bolehnosti, ktera se iz nekjih drugih slavjanskih literatur skoro ne da izkoreniti. Med pesniki se najbolj odlikujejo lirični, katerim ne manjka ne resnbnosti, ne navdušenosti niti vzvišenih idej. Navdušuje jih pri pevanju sladka zavest, da pridejo njih proizvodi v tisočah iztisov med marljivo čitajoče rojake; kajti Bolgari si štejejo v sveto dolžnost, svojo literaturo podpirati in sicer na najpraktičnejši način: kupovanjem knjig. Zato se pesni v najmenj 2000 eksemplarov natiskujejo. Poleg lirike pa se najraje goji dramatika. Ploovitost dramatične poezije bolgarske razvida se v tem, da je leta 1870 bilo 40, čitaj štirideset izvernih dram pisanih. Bolgari sodijo o sebi, da so čisto posebno za dramatično poezijo stvarjeni. Da pa te drame ne morejo Bog zna kakova dovršena dela biti, sme se potem soditi, da ravno dramatična poezija zahteva dolgega razvitka vse druge poezije in dozorelega izobraženja narodovega, česar vsega pri Bolgarih ne moremo še predpolagati. Izmed lirikov je najimenitnejši Petko Slavejkov, ki je leta 1852 svoje poezije izdal. Ker so one brž narodne postale, je najboljše znamenje njih poetičnosti. Novela nij posebno obdelovana; najboljši novelist je Karavelov; tudi Drumov je pisatelj historičnih novel. V epičneji poeziji nij se še nobeden pesnik razve Na-

kovskega srečo poskušal. Kar pri drugih slavljanih epos opravlja, da namreč junaške čine prednikov opeva, to je pri Bolgarih dramatičneji poeziji pripadlo. Posebna vrsta satirične poezije bolgarske je satirična komedija, ktera je svoje pušice merila na fanariotstvo. V tej vrsti poezije odlikujejo se: Fingov, Šišmanov in Liskov. Gledišča na bolgarskem obstojijo mnoga pa vsa iz prostovolcev; stalnih plačanih igralcev Bolgarov do sedaj nimajo.

Med znanstvenimi spisi so posebnega pomena vredni zgodovinarški. Kot eden najimenitnejših zgodovinarjev sluje Drinov, kteregea resnicoljubnost se posebno hvali. V Bolgarskem jezikoslovstvu slujejo Čankov, Grujev in Gerov. V zemljepisju Bolgari žalibože nijednega učenjaka ne štejejo.

Iz tega kratkega popisa, pri katerem smo preteklost Bolgarov vedoma na strani pustili (Raičev spis sodrzuje precej natančni posnetek bolgarske zgodovine), vsiljuje se vsakemu nepristranskemu čitatelju prepričanje, da bolgarski narod, kolikor zadeva njegovo telesno in duševno delavnost, v sebi nosi vse pogoje izobraživnega naroda. Treba mu je še politične edinosti, državniške modrosti v nevarnih sedanjih časih in možate vstrajnosti, da se iz robstva povzdigne do državne samostalnosti, ktera edina misel mu mora zvezda vodnica v temnej bodočnosti biti, koja še zakriva njegovo osodo.

J. Pajk.

Celje in celjska okolica.

Povestno-krajepisne črtice.

(Dalje.)

9. Zračne in vremenske razmere so v Celjskem okraju drugače sploh dosti ugodne. Vetri navadno pihajo od zapada in iztoka. Dežuje pogosto, tudi rose pada dovolj. Po nekotih krajih napravljajo nevihte in toče precej kvara; tudi slana je večsih še meseca maja in septembra. Poletje (spomlad) začne se uže koncem marca in lepa jesen traje večkrat do polovice novembra; najlepši meseci so avgust, september in oktober. — Dež in naglo menjajoči se vetrovi hladijo po leti preveliko vročino, po zimi pak rahle od zapada vejoče sape preoster mraz. V obče nadvladuje južno podnebje. Največa poletna toplota v Celju je + 24° do 26° R. v senci in + 35° do 38° R. na solcu; najmanjša zimska — 12° do 24° R. Seveda da ima izjem. Pravilno kaže živo srebro po leti + 30° do 33° R., po zimi — 2° do 6° R.¹⁾

10. Vsa okolica Celjska, kakor sploh veči del naše domovine, polna je prirodnih krasot in darov. Zdi se, kakor da je priroda na ta mali prostor izsula vse svoje lepote in miline. Od stopinje do stopinje, od ravnega polja do strmega gorja, od zelenega travnika do belega snežnika — povsod nahajamo obilno lepote in krasot. Nij treba pazljivega očesa prirodoslovskega; dosti je nekoliko zdravega okusa o stvarstvu, da zaslediš lepote, da razumeš in občutiš nežnost, veličanstvo in razkošnost tega kraja.

Savinjska dolina, posajena čednimi vasmí; okinčana lepimi poslopji, be-

limi gradiči in cerkvami; nasajena posamnimi drevesi, dolgimi drevoredi in širokimi gaji; preprežena bliščečimi vodami in belimi cestami; pokrita pisanimi livadami in rodovitimi njivami okrožujoči jo holmi in hribi, odeti prisojnimi goricami, ogrnjeni zelenimi pašniki in obraščeni senčnatimi gozdi; posebno prijazne Celjske goré, ob kojih podnožju stoje lepi trgi in prijazno mesto — vse to človeka v resnici začaruje: in ako si kedaj s prikladnega gledišča ta predel slov. zemlje ogledoval, gotovo si navdušen zaklical s pesnikom:

Dežela naša nima lepš'ga kraja,

Ko je z okol'co ta podoba raja!

11. Ali ne samo za prirodoljuba, tudi prirodoslovca, posebno za zemljoznanca ima ta kraj zanimivega. Rastinoslovceu ponujajo se posebno v gorah navadne znamenite flore, kakor: *dentaria trifolia*, *ranunculus thora* (zlatica), *daphne laureola* (volčin), *arnica montana* (brdnja ali sv. Antona roža), *primula auricula* (iglec), *querus cerris*, mnogo vrstij centaurej itd. Zemljoznanca bodo zanimale mnogovrstne podobe razcepljenih gó, pečinskih otlín in podzemnih ponikev. Sestavine zemeljske so pogloblitve triasni vapnenci, in dolomiti drugogorne in triasne tvorbe; v dolini pak tretjegorne in naplavne tvorbe eocenski slojevi premoga in lápora s mnogimi rastlinskimi in živalskimi okameninami. Namreč so okamenele morske škoke, ribji vtisei, zobje morskega soma (*squalus*) in drugi ostanki vodnih živalij, kar vse dokazuje, da se je nek-daj tu zibalo veliko vodovje — jezero

¹⁾ B. Thalherr l. c. p. 5.

ali morje — kakor zaliv velikega Panonskega morja.

12. Jako važnih stvari nahaja še starinoslovec. Razven živalskih ostankov namreč leže plitveje in globlje v zemlji tudi človečje kosti in znakovi nekdanjega ljudskega bivanja v starodavnosti. Tako ima: staro zidovje tlaki (mozaike), opeke, staro posodje in orodje, penezi, posebno pak kameni spomeniki s raznimi napisi. Vse to, tolmačeno po učenjakih strokovnjakih svedoči, da so tu stanovali uže v davnej preteklosti, v praveku, naši pradedje — Vindi-Slavjani,* a poleg njih da se nahajajo sledovi tudi drugih narodov.

Dr. Etbin H. Costa.

Spisal Urbas, izdala Matica v Ljubljani 1877.

Med deli l. 1877 od Matice izdanimi nahaja se posebna knjiga z napisom gore stoječim, posvečena spominu nekdanjega večletnega podpredsednika imenovanega književnega zavoda. Ta knjiga, ki obsega osem tiskanih pol, ponuja čitatelju, kolikor sedaj mogoče natanji obraz in popis moza, ki je z novejšo zgodovino slovenskega naroda v najožej zvezi bil, in o katerem dan danes konačna sodba še davno nij sklenena. Kajti pomisliti se mora, da je junak te knjige svoje življenje primeroma kratko časa posvečeval idejam svojega naroda in ravno tedaj od nemile Parke bil v

* Ime Vindi, Vendi, Veneti, prestaro poznamljevanje za Slavjane tolmači Hilferding iz sansk. korena: van, od češar lat. veneror, venustus, Venu, venerabilis, kar izrazuje pomene: amare desiderare, venerari. (D. Trstenjak, Letop. Mat. slov. 1871, str. 160. 161).

13. Po tem pak je ta okolica vrlo znamenita tudi za povestničarja. V onem silnem gibanju ljudstev, koje se navadno, „selitva narodov“ zove, kedar je bilo vse v pobegu križem sveta, bila je tudi Savinjska dolina torišče velikanskih prizorov. Rimljani v bojih s Panonskimi Slovenci, za tem Markomani, Kvadi, Sarmati, Japigi, Alemani, Huni, Heruli, Gothi, Longobardi, Gepidi, Avari, novodošli Slovenci . . . širili so se po teh krajih, plenili in pustošili. Pozneje so tudi tu zverinski Turki divjali. Tudi v domačih borbah, v kmetskih puntih nij bilo brez krvi.

A. Fekonja.

(Dajte pride.)

pokoj pozvan, ko bi se njegova delavnost imela z največimi močmi razvijati in ko je slovenska politika delavnega, podzvetnega in zvedenega vodnika najhuje potrebovala.

Costovo življenje, namreč zadnjega desetletja popisovati, pravi se najsilajše spomine slovenske preteklosti od mrtvih vzbujati. V to dobo spadajo najživahnejše slovenske veselice, najradostnejši cvet društva „Sokola“, najkrepkejši pojavi državnega avstrijskega življenja, čas taborov in najburnejših deželnih zborov. S kratka rekoč: Costovo življenje spada v dobo najčvrstejših oglasov slovenskega prebujenja od leta 1860 do 1872.

Costa pa ni bil samo sovremenik, ampak z večine tudi činitelj in voditelj tega v slovenskej zgodovini toliko zanimivega oddelka. Zatorej uže pieteta sama in častnost teh spominov slovenskim pisateljem in novinarjem mo-

rala bi nalagati dolžnost čislati one može, ki so v tej dobi prvo rolo igrali; ako pa nimajo toliko nežnosti, naj imajo vsaj toliko pravicoljubnosti, da se vzdržujejo nespoštljivega obsojevanja in obrekovanja.

Zgodovina velikih dob rada poraja značajev, kateri se kot meteori nagloma prikažejo na obzorju in z magično lučjo osvetijo svojo okolico, po tem pak nenadoma ugasnejo in k zemlji padejo. Tudi se v takih časih rado zgodi, da se nenadoma pojavijo talenti, ki s seboj potegnejo celi narod in po naključbi zopet tako naglo izginejo z glumišča, in svet v svojej omamljenosti še ne vé njih veljave vredno proceniti. „Von der Parteien Gunst und Hass verwirrt, schwankt sein Charakterbild in der Geschichte“ — pravi Schiller o takih.

Nekaj podobnega se je Costi še za njegovega življenja godilo. Eni so ga do zvezd poviševali, drugi niso ene poštene nitice našli na njem, večina pa je gledala samo na njegovo osebnost, malo pa ali nič na težavna dela in na vspehe, ktere je rajni kot edinec dosegel. Kajti čuditi se pri njem imamo najbolj temu, kako je eden človek mogel zadostovati na deset in več strani in sam v takó kratkem času toliko dognati. Težko je presoditi, odkod je izviral tako goreča strast proti možu, kateri je vse svoje moči podarjeval namenom občinstva; ali je bila njegova duševna živahnost tega kriva ali določni način, s katerim je postopal in branil svoje načrte, ali pa zavidnost, ktera ne trpi ničesar višega nad seboj in ktere je zoperno vse, kar presega navadno mero. To pa je gotovo, da če je Costovo postopanje v čem bodi prekoračilo navadno mejo, nij bilo vzroka, zavoljo dveh treh takošnih

pregreškov vso njegovo osebo zametavati, ves njegov značaj osumničevati, celega moža iz narodne stranke izrivati. Mnogo pravičnejše in za celoto naroda koristnejše bi v takih slučajih bilo, na pogreške dostojno opozorjevati in na pravi pot zavračati delavne može. Ali to je ravno naš narodni greh, kterega grenki bič je občutil uže marsikoji mož, ki se je podal na polzki pot javnega delovanja. Dva v tem oziru svareča spomina ima naš narod uže za seboj: grob Tomanov in zdaj Costov. Obema je brez dvojbe nehvaležnost in kratkovidnost lastnih rojakov izkopala rano jamo; in tako je pretirana dlakocepna kritičnost nekterih narodnih modrijanov prevzela slabo navado mitologičnega boga Kronosa, ki je svoje lastne otroke, brž ko se mu je kateri narodil, požrl. Da je pri takej pseudo-kritičnosti javna delavnost vsakemu, ki se sposobnega za-njo čuti, nemogoča, ali vsaj malo vabilna, sledi samo od sebe. —

Urbasovo delo, nima samo te zasluge, da nam resnico gore povedanega o življenju Costovem na drobno in korakoma potrjuje, ampak več zasluge je ono še vsled tega, ker nam odkriva tajne doslej strani Costovega duševnega življenja.

Iz tega popisa razvidamo, kako skrbno odgojo je mladi Etbin dobil od svojega ljubečega očeta. Ta je uže z mlada navajal svojega sinka k marljivosti, točnosti, varčnosti in rednosti življenja. Mladi Etbin moral se je razve šolskih naukov še raznih modernih jezikov in godbe na glasovir učiti, tako da mu je malo prostega časa ostajalo. Tudi na zvanjanje olikanost svojega sinka je skrbni oče z ostrim očesom pazil. Posebno pa mu je pri srečju bila npravstvena (moraliena)

odgoja njegova. Da bi ta enkrat pošten in značajan mož postal, skrbelo ga nij menj, nego razvitje uma in nabiranje znanja. Kot sredstvo k npravstvenej odgoji, smatral je oče zapisovanje dnevnika, ki bi imel biti zvesto zrcalo vseh dobrih in slabih dejanij in lastnostij sinovih.

Ta način samo spoznavanja je imel na Costovo življenje, kakor se vidi, precej mogočni upliv. Dnevnik, ktere je Costa do predzadnjega leta svojega življenja vestno vodil, so imenitni tolmači in svedoki njegovega mišljenja in čuvstvovanja; oni nam odpirajo pogled v notranje razvijanje Costovega duha. Iz njih poznavamo Costo pri vsej njegovej zvonajnej energičnosti vendar kot sploh rahločutnega in mehkega človeka, kteri se je dal bolj voditi od srca in gorke krvi, nego od hladnega razuma. Pa ne samo rahločutnost, celo dober del sentimentalnosti pričajo nam izreki teh dnevnikov.*) In te lastnosti se dobro skladajo z jako živahnim obnašanjem, ktero je pri Costi ena najvidnejših prikaznij bila. Iz vseh teh duševnih in telesnih lastnosti Costovih pak se sme soditi, da, čeravno mu ne odre-kamo častiljubja, vendar mu ne moremo prisvajati malopridnega egoizma; ljudje Costovega temperamenta — sanguiničnega — nimajo dovolj sposobnosti in trdnosti k sistematičnemu doseganju samopridnih namenov, temveč le preradi sami sebe pozabivši tujim nameram in koristim služijo.

Po Costovem duševnem ustroju sodeč, moramo se pridružiti Urbasovemu mnenju, da so nameni in cilji

*) Škoda, da je g. Urbas z navajanjem izrekov iz različnih dnevnikov preveč skoparil.

ranjcega bili brez hlimbe in v resnici na korist našega naroda obrnjeni, kteremu je on verni drug in zagovornik postal. Da je življenje moža, kterega početek, osnutek in razvitek je po pravici nekaj velikega obetal, na takó tragični način in nedosegše svojega cilja ugasnilo, je krivda mnogih okolnostij, ktere nikakor niso samo vunanje, ampak tudi v njega nositelju samem ležeče. Res da je leto 1872 pokosilo skoro vse nadeje, ktere so leta 1871 tako obilno in krasno bile pognale in da bi tudi deseterim Costam gotovo nemogoče bilo, ohraniti ali pa vresničiti je: vendar pak bi bil bogato obdarjeni duh Costov pri sredotočenju in edinjenju svojih moči zamogel za slovenski narod kaj večega storiti. Ali to je bil njegov pogrešek od vsega početka, da je svoje moči na preveč strani trošil, da je hotel povsod prvi in najdelavnejši biti, ker je povsod mnogo potrebnostij videl.

To pa je bilo ne samo njegovemu imenu, ampak tudi njegovemu zdravju na kvar. In tako je Costa postal žrtva neprevidnega gospodarjenja svojimi močmi in svojim uplivom in Slovenci naj bi si iz tega znamenitega vzgleda raji k srečjem jemali nauk: da vsak bodi ves na svojem mestu, da naj si vsak omeji svoj delokrog po svojih sposobnostih in da naj vsi podpirajo z vsemi močmi vsakega, ki druge nadkrijuje s talentom ali z blago voljo. Ondaj se ne bodo zastonj mučile in rušile naše najboljše moči, ampak bodo uspehov dosežale. Resničen ostane tudi za naš narod važni izrek velikega pisatelja, ki pravi: „Narod, kateri ne časti in ne spoštuje svojih velikih mož, nij vreden, da jih ima.“

J. Pajk.